

TOIMEENTULOTUEN KÄSITTELY KORONA-EPIDEMIAN AIHEUTTAMAN ERITYISTILANTEEN AJAN

Toimeentulotuen käsittelyn turvaaminen on poikkeusoloissa erityisen tärkeää

Sosiaali- ja terveysministeriö korostaa, että toimeentulotuki on keskeinen ja tärkeä instrumentti, jolla turvataan henkilön ja perheen ihmisarvoisen elämän kannalta vähintään välttämätön toimeentulo Suomessa oleskeleville. Tämä on erityisen tärkeää myös poikkeusolojen aikana. Kuntien ja Kelan tulee huolehtia mahdollisuuksien mukaan siitä, että viimesijaista toimeentuloa turvaavan etuuden käsittelyyn osoitetaan riittäviä voimavaroja. Samalla tulee huolehtia siitä, että tuen hakeminen on edelleen mahdollista myös henkilökohtaisesti toimipisteessä asioimalla.

Valmiuslain käyttöönotto- ja soveltamisasetuksen säännökset eivät suoraan koske toimeentulotukiasioiden käsittelyä. Ainoastaan sosiaalihuollon palvelutarpeen arvioinnista on määräaikojen osalta mahdollista luopua poikkeusolojen voimassaolon aikana. Tämä tarkoittaa, että kiireellisimmät asiat on aina hoidettava. Myös jokaisen oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon on kaikissa oloissa turvattava. Koska korona-epidemian johdosta tehdyt toimenpiteet heijastuvat ihmisten toimeentulomahdollisuuksiin ja muihin olosuhteisiin pidemmäksi ajaksi, sosiaali- ja terveysministeriö suosittelee Kelalle ja kunnille seuraavia toimenpiteitä toimeentulotukiasioiden käsittelyyn. Nämä suositukset ovat voimassa 31.7.2020 asti ellei tässä toisin ilmoiteta. Tarvetta jatkaa suosituksen voimassaoloa tarkastellaan myöhemmin erikseen.

Yleiset periaatteet toimeentulohakemusten käsittelyyn

Mikäli hakemusten käsittely Kelassa ruuhkautuu, ministeriö suosittaa painopisteen siirtämistä mahdollisuuksien mukaan niiden hakemusten käsittelyyn, joista ilmenee, ettei hakijalla ole muita elatusta turvaavia tuloja käytettävissään. Kiireelliset toimeentulotukea koskevat hakemukset on syytä priorisoida sekä Kelassa että kunnissa.

Mikäli Kelan kyky vastata kiireelliseen avun tarpeeseen estyy johtuen palvelun ruuhkautumisesta, voivat kunnat myöntää ehkäisevää toimeentulotukea kiireellisen ja välttämättömän avun turvaamiseksi ilman Kelan tekemää arvioita perustoimeentulotuesta toimeentulotukilain 14 §:n 3 momentin perusteella.

Kelasta kuntiin tehtävät ilmoitukset tehdään niissä tilanteissa, joissa ne on lain mukaan tehtävä. Kunnat arvioivat palvelutarpeen kiireellisyyttä ja ne voivat priorisoida myös Kelasta tehdyistä ilmoituksista kiireellisiksi katsotut. Kuntouttavaa työtoimintaa ja kotoutumissuunnitelman tekoa koskevat ilmoitukset lähtevät Kelasta automaattisesti, mutta kunnat voivat lykätä näihin vastaamista.

Sosiaali- ja terveysministeriö suosittelee, että Kela luopuisi perusosan alentamisharkinnasta kokonaan tämän suosituksen voimassaolon ajalla. Henkilöiden tosiasialliset mahdollisuudet

hakeutua työhön tai työllistämistä edistäviin palveluihin ovat toistaiseksi heikentyneet ja muutoinkin toimeentulotukihakemusten sujuva käsittely on nyt etusijalla.

Kuntien ja Kelan on tehtävä mahdollisimman joustavasti yhteistyötä erityisen haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden asumisen, ravinnon ja lääkityksen turvaamiseksi. Kuntien täydentävää ja ehkäisevää toimeentulotukea tulee käyttää tarvittaessa apuna, mikäli esimerkiksi lasten jääminen pois koulusta, pakollinen kotikaranteeni tai ravinnon hankkimisen lisäkustannukset aiheuttavat henkilön ja perheen selviämisen kannalta tarpeelliseksi katsottavia lisämenoja muutenkin pienituloiselle henkilölle tai perheelle. Kela käyttää harkintaa siinä, miten kiireellinen tuki voidaan henkilöille toimittaa esimerkiksi maksusitoumuksin.

Kuntien sosiaalihuollon on varattava riittävät resurssit kiireellisen toimeentulotuen turvaamiseen erityisen haavoittuvassa asemassa olevien asiakkaiden osalta tarvittaessa siirtämällä henkilöstöä tähän tehtävään kiireettömistä palveluista.

Seuraavassa on tarkempia suosituksia toimeentulotukihakemusten käsittelyyn. Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo, että tässä tilanteessa voidaan joustaa tietyistä toimeentulotukihakemusten käsittelyyn liittyvistä vakiintuneista tulkinnoista. Tämä on perusteltua siksi, että asiakkaiden toimeentulomahdollisuudet ovat erilaisten rajoitustoimenpiteiden vuoksi heikentyneet. Suositusten soveltamisessa on silti pidettävä mielessä tilannekohtainen harkinta.

Tarkempia suosituksia toimeentulotukihakemusten käsittelyyn

Pitkät päätökset käyttöön

- Kela voi tehdä hakemusaikaa pidemmälle ajalle ulottuvan myönteisen päätöksen henkilöille, joiden tilanteeseen ei ole odotettavissa muutoksia. Pitkä päätös voidaan tehdä asiakasryhmille, joilla ovat ensisijaiset etuudet vakiintuneesti maksussa ja joiden asiakkuus on kestänyt vähintään 6 kuukautta.
- Kela voi tehdä kuukautta pidemmälle ajalle ulottuvan kielteisen päätöksen palveluasumisessa asuville asiakkaille, joiden kohdalla kyseeseen voi tulla vain kunnan täydentävä toimeentulotuki.

Liitteet

- Kela ja kunnat arvioivat toimeentulotukihakemuksen yhteydessä toimitettavien liitteiden joukkoa siten, että vain aivan välttämättömät selvitykset taloudellisesta tilanteesta vaaditaan.

Omaisuus

- Toimeentulotukea myönnettäessä uudelle asiakkaalle vain pankkitilillä oleva käteinen huomioidaan suoraan käytettävissä olevana omaisuutena. Omaisuuden realisointia ei ole tarpeen edellyttää uudelta asiakkaalta heti.

- Toimeentulotukitarpeen pitkittyessä yli kolmen kuukauden realisointia voidaan edellyttää normaalien soveltamiskäytäntöjen mukaisesti. Linjauksen tarkoituksena on helpottaa niiden asiakkaiden ja perheiden tilannetta, jotka joutuvat poikkeusolojen vuoksi turvautumaan toimeentulotukeen tilapäisesti.

Opiskelijat

- Opiskelijoilta ei ole tarpeen edellyttää selvitystä opintojen edistymisestä tai kesätyöpaikkojen hakemisesta. Opintolainan nostoa ei myöskään ole tarpeen edellyttää tuleville kesäkuukausille, ellei asiakas tosiasiallisesti opiskele kesäkuukausina. Mikäli asiakas kuitenkin on lainan nostanut, katsotaan sen olevan käytettävissä olevaa tuloa. Tämä linjaus olisi voimassa seuraavan lukukauden alkuun.

Yrittäjien tilanteen tilapäinen turvaaminen

- Toimeentulotukea voidaan myöntää ilman yrityksen lopettamisvaadetta toistaiseksi vaikean taloustilanteen johdosta.

Asumisen turvaaminen

- Asumismenojen kohtuullistamisarviointista ja siihen liittyvistä muuttokehotuksista voidaan luopua tämän suosituksen voimassaolon ajaksi.
- Asumismenojen maksaminen suoraan vuokranantajalle on mahdollista asiakkaan suostumuksella. Erityisesti uusia asiakkaita on syytä korostetusti neuvoa tästä vaihtoehdosta. Ilman asiakkaan suostumusta asumismenot voidaan maksaa suoraan vuokranantajalle ainoastaan, mikäli meneillään olevassa asiakkuudessa on lähiaikoina ilmennyt ongelmia vuokranmaksun suhteen.

Ylijäämätilanteet ja lääkityksen turvaaminen

- Asiakkaalle voidaan tietyn edellytyksin myöntää maksusitoumus lääkkeisiin laskelman ylijäämästä huolimatta Kelassa tehtävän arvion perusteella. Tällä pyritään siihen, että varmistettaisiin asiakkaiden lääkkeiden saanti poikkeusolojen aikana. Tällä pystytään myös vähentämään Kelasta kuntaan ohjautuvien asiakkaiden määrää.
- Kela voi huomioida verkkoapteekkiin liittyviä sekä muita apteekkien käyttämiä lääkkeiden kotitoimitukseen liittyviä maksuja asiakkaalle perustoimeentulotuen tarvetta arvioidessaan.

Hautauskulut

- Hautauskuluista tehdään päätös suoraan kunnassa ilman Kelan tekemää perustoimeentulotukipäätöstä.

Lisäselvityksistä luopuminen palveluasujien osalta

- Palveluasunnossa tai tehostetussa palveluasumisessa asuvan asiakkaan hakiessa perustoimeentulotukea, perustoimeentulotukeen kuuluvat menoerät voidaan hyväksyä sellaisenaan. Näissä tapauksissa asiakasta ei ole tarpeen ohjata selvittämään asiakasmaksusta luopumista tai alentamista kunnasta. Hakemus

lähetetään kuntaan siltä osin, kun menoerät eivät kuulu perustoimeentulotukeen. Hakemus voidaan siirtää myös ilman asiakkaan pyyntöä kuntaan.

Ruoka- ja lääkemaksusitoumusten toimeenpano kriisitilanteessa

- Tilanteissa, joissa asiakkaalla ei ole varsinaista sosiaalihuollon palvelutarvetta, on ensisijaista tukea asiakasta käyttämään omia verkostojaan asiointiavun saamiseksi. Kuntien on kuitenkin syytä saattaa Kelan tietoon kattavasti kunnan koronatilanteeseen liittyvät arkiasioinnin järjestämistavat.
- Jos asiakkaalla on perustoimeentulotuen tarve, pääsääntönä on maksaa ruokaraha lyhyellekin ajalle asiakkaan tilille. Kiireellisten lääkkeiden maksusitoumukset ohjautuvat suoraan aptekkiin.

Karanteeniin tai eristykseen tartuntatautilain nojalla määrätty ja toimeentulotuki

- Tartuntatautilain 68 § 2 momentin mukaan karanteeni toteutetaan henkilön asunnossa tai muussa päätöksen antajan hyväksymässä tai osoittamassa paikassa. Kunnan on tarvittaessa järjestettävä karanteeniin määrätylle asianmukainen karanteenipaikka ja huolehdittava myös karanteeniin määrätyn ruokahuollosta.
- Kuntien tulee huolehtia sisäisestä työnjaosta tämän veloitteen toteuttamiseksi. Kohderyhmän osalta tulee karanteenipäätöksen yhteydessä varmistaa myös ruuan ja lääkkeiden saanti. Karanteeni- tai eristyspäätöksen yhteydessä aina varmistettava asiointiavun tarve ja taloudellisen tuen tarve karanteeniaikana.

Lisätietoja

Neuvotteleva virkamies Susanna Rahkonen, etunimi.sukunimi@stm.fi
Erityisasiantuntija Ritva Liukonen, etunimi.sukunimi@stm.fi

Lähteitä:

Toimeentulotuki

http://www.stm.fi/toimeentulo/tuet_ ja_ etuudet/toimeentulotuki

JAKELU:

Sosiaalilautakunnat tai vastaavat toimielimet
Sairaanhoidopiirit
Erityishuoltopiirit
Aluehallintovirastot ja niiden toimipaikat
Ålands landskapsregering
Oikeuskanslerinvirasto
Eduskunnan oikeusasiamies
Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta
Hallinto-oikeudet
Korkein hallinto-oikeus
Kansaneläkelaitos
Kilpailu- ja Kuluttajavirasto
Lapsiasiavaltuutettu

Maahanmuuttovirasto (Migri)
Rikosseuraamuslaitos
Sisäministeriö / maahanmuutto-osasto
Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira
SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry
Sosiaaliammattilaiset ry
Sosiaalivastajat (Tukholma, Geneve ja Pietari)
Suomen Kuntaliitto
Työ- ja elinkeinoministeriö
STM/hyvinvointi- ja palveluosasto

TIEDOKSI:

Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru
Sosiaali- ja terveysministeri Aino-Kaisa Pekonen
Valtiosihteeri Eila Mäkipää
Valtiosihteeri Saira Ruuth
Erityisavustaja Sampo Varjonen
Erityisavustaja Jiri Sironen
Kansliapäällikkö Kirsi Varhila

STM

- HPO
- Kirjaamo
- Viestintä

STM:n kuntainfot Internetissä
<http://www.stm.fi/tiedotteet/kuntainfot>